

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Olgu Sunumu • Case Report

Nuri Tarihi'nin Neşri Eleştirisi Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation on the Criticism of the Publication of Nuri's History

Seydi Vakkas TOPRAK^{a*}

^a Doç. Dr.; Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Adıyaman / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0003-3512-0945

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 3 Haziran 2020

Kabul tarihi: 4 Kasım 2020

Anahtar Kelimeler:

Nuri Tarihi,
Bilimsel Eleştiri,
Bilimsel Etik,
Tarih-İ Cevdet,
Araştırma Usulü

ÖZ

Bilimsel eser ve makalelerin tenkit süzgecinden geçmesi akademi dünyası için önemli olduğu gibi bu alanda yapılan eleştiriler de muhakkak kıymetli değerlerdir. Bilindiği gibi ilim çalışmalar uzun süreli mesai ve meşakkatli çalışmaların sonucunda ortaya çıkarlar. Bilim insanının zaman ve emek sarf ederek ve bilimsel usullerle ortaya çıkardığı metinler son şeklini aldıktan sonra yayımlanır. Neşredilerek bilim dünyasının hizmetine sunulan metnin başarılı olup olmadığı, iddiasını ispat edip etmediği ve nihayetinde amaca ulaşıp ulaşmadığı yapılan eleştirilerle ortaya çıkar.

Bilimsel eserlerin eleştirisi mutlaka için ehli, ilgili bilim alanının uzmanı, dürüst, etik ve ahlak kurallarından haberi olan namuslu kişilerce yapılması gerekir. Yoksa bilimsel eleştiri adı altında yapılan çalışmaları değersizleştirmek, kötülemek, aşağılamak ve bilim insanlarına hakaret etmek amacıyla yayınlanan metinler bilimsel tenkit sayılmazlar. Maalesef bilimsel etikten yoksun bazı kişiler çekememezlik, kıskançlık, kendilerinde mevcut yetenek yoksunluğunu gizlemek gibi nedenlerle ilmi çalışmaları ve yazarlarını değersiz göstermek için yazılar yayınlamakta veya yayımlatmaktadır. Bu tür çalışmaları yayınlayanlara cevap vermek hatta bazen adli mercilerde dava açmak gerekmektedir.

Bu metnin kaleme alınması böyle asılsız bir yazının yayınlanması nedeniyle zorunlu olmuştur. Osmanlı Devleti'nde 1774-1779 tarihleri arasında vakanüvis olan Halil Nuri Bey'in vakayinamesi, bir doktora çalışması sonucu yeni harflere aktararak edisyon-kritiğe tabi tutulmuş, daha sonra da uluslararası bir yayınevi tarafından yayımlanmıştır. Bu yayını kıskanan bazı çevreler, yapılan çalışmayı ve yazarını değersizleştirmek gayesiyle eleştiri adı altında hakaret dolu bir metin yayınlamışlardır. Bu asılsız iddia ve hakaretlerin yersiz olduğunu ifade etmek için bu cevabi metin hazırlanmıştır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received June 3, 2020

Accepted Nov 4, 2020

Keywords:

History Of Nuri,
Scientific Criticism,
Scientific Ethics,
History Of Cevdet,
Research Method

ABSTRACT

As well as the fact that scientific studies and articles come under criticism is important for an academic realm, criticisms in this field is certainly valuable. As it is known, scientific studies ensue from long-term working and laborious studies. The papers that scholars wrote by spending time and laboring through scientific methods are published after its final shape. Whether the study submitted to the scientific realm is successful, proves its argument and attains its goal eventually or not appear through criticisms.

Scientific criticism must definitely be made by scientific experts in regarding the scientific field, honest persons in touch with ethical and moral rules. Otherwise, the papers published for trivializing, denigrating, humiliating studies and insulting scientists cannot be recognized to be scientific criticisms. Some people being deprived of scientific ethics publish articles or get them to publish in order to scientific studies and their authors because of some reasons such as jealousy, intolerance, hiding their lack of inaptitude. It is necessary to answer those who publish such articles, even to bring action against them.

It is compulsory to write this paper because of such an unfounded article. The chronicle of Halil Nuri Bey who was the chronicler between 1174-1779 in the Ottoman Empire was subjected to critical edition after transcribing into Latin alphabet as a result of PhD dissertation, later it was published by an international publishing house. Those who were jealous of this study published a libelous paper under cover of criticism in order to trivialize the study and the author. This responsive paper was prepared to state that these claims and insults were unfounded.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: seyditoprak@gmail.com

EXTENDED ABSTRACT

As well as the fact that scientific studies and articles come under criticism is important for an academic realm, criticisms in this field is certainly valuable. As it is known, scientific studies ensue as a result of long-term working and laborious studies. The papers that scholars wrote by spending time and laboring through scientific methods are published after its final shape. Whether the study submitted to the scientific realm is successful, proves its argument and attains its goal eventually or not appear through criticisms.

Scientific criticism must definitely be made by scientific experts in regarding scientific field, honest persons in touch with ethical and moral rules. Otherwise, the papers published for trivializing, denigrating, humiliating studies and insulting scientists cannot be recognized to be scientific criticisms. Some people being deprived of scientific ethics publish articles or get them publish in order to scientific studies and their authors because of some reasons such as jealousy, intolerance, hiding their lack of inaptitude. It is necessary to answer those who publish such articles, even to bring an action against them.

It is compulsory to write this paper because of such an unfounded article. The chronicle of Halil Nuri Bey who was the chronicler between 1174-1779 in the Ottoman Empire was subjected to critical edition after transcribing into Latin alphabet as a result of PhD dissertation, later it was published by an international publishing house. Those who were jealous of this study published a libelous paper under cover of criticism in order to trivialize the study and the author. This responsive paper was prepared to state that these claims and insults were unfounded.

The criticism of the study which was the main source of an era is definitely valuable since scientific writings, articles and books are unread and disregarded. The detection of failure and mistake by a scientific expert after the publication of scientific studies is a scientific necessity. In doing so, it is possible to correct the faults of the studies undergoing a process of scientific criticism by future studies.

However, the so-called critical paper about the History of Nuri is unfortunately unscientific and impartial. It is understood that the author of the aforementioned paper spent his time between 2015, when the History of Nuri was published, and 2018 on criticizing the study, as though he was appointed by someone or some circles. After short information that covers a general introduction and description, the discourse of critical paper proved that the author is not a bona fide. Then, when considering the entire paper, its goal is not to criticize the publication of the History of Nuri. The author looking for a mistake in every line used a supercilious discourse as if he were the only in the scientific realm, knew everything, a great master of Ottoman Turkish and Arabic, a doyen linguist who do not like any statement. It is futile to receive an appropriate, guiding evaluation from a degenerate person who has such an attitude. Instead of contemporary Turkish statements, he tried to prove his well-versedness by compiling old words, idiom and noun phrases successively. As if he attempted to say that "look count me in too, I am here, who dare the publication of the text in our field..."

This responsive article does not aim at a quarrel with the author of the aforementioned paper or the person and circles who appointed the author. The publication of the History of Nuri is available in the library and book stores accessible all over the world. Anyone can use the study subject to every analysis, evaluation and criticism at will. It is the right of all scientists in this field to criticize a scientific study. The criticisms within the frame of moral and ethical made by competent researchers are valuable. Noticed mistakes and failures are taken into consideration in the new editions. This is the goal of the critical review. Hence, in this study, the criticism at issue was positively considered and evaluated. Mistakes, faults and failures found by scrutiny were noted to correct them in future. It is not possible to accept the statements used only for criticizing, trivializing the value of the scientific study, insulting. In such a case, it is imperative to examine the aforementioned critical paper entirely and to express thoughts and opinions about positive and negative claims.

This study is to prove the unfounded claims and accusations through a meticulous examination of the so-called critical review written for criticizing and trivializing the History of Nuri. The aforementioned critical review was entirely examined and the incoherence, accusations and faults were shown with their proofs. The failures, faults and errors of fact in the History of Nuri were taken into consideration by the so-called critical review. It was noted that such mistakes and failures would be rectified in future editions. The fact that the author of the so-called review carried secondary studies on the History of Nuri come into view as far as it is understood from the critical review. Of these studies, well-done ones were appreciated, incorrect and incomplete ones were articulated with their proofs.

To conclude, in this study, the necessity of the fact that scientific studies should be subject to criticism, the so-called critical review about the History of Nuri was taken into consideration from an impartial point of view. While replying to the unfounded claims and accusations, a discourse that cannot result in polemics and the legal problem was used.

Giriş

Tarafımızdan neşre hazırlanarak Türk Tarih Kurumu tarafından basılan *Nuri Tarihi* (Toprak, 2015) isimli eser hakkında *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*'nin 51. sayısında "Vakanüvis Halîl Nûrî Bey ve *Târîh*'inin Neşri Üzerine Bazı Mülâhazalar" (Sarıkaya, 2018) başlığıyla bir tenkit yazısı yayımlanmıştır.* Akademik yazıların, makale ve kitapların okunmadığından, bu tür çalışmalara yeterince itibar edilmediğinden şikâyet edilen bir zamanda *Nuri Tarihi*'nin değerlendirilmiş olması takdire şayandır. İlmi eserlerin yayımlandıktan sonra işin erbabı tarafından incelenerek eksik ve hatalarının tespit edilmesi esastır. Böylece bilimsel tenkit süzgecinden geçen eserlerin kusurlarını ileride yapılacak yeni çalışmalarla düzeltmek mümkün olabilecektir.

Ancak *Nuri Tarihi* hakkında yazılan tenkit metni ne yazık ki bilimsellik ve tarafsızlıktan uzaktır. Adı geçen yazıyı kaleme alan Hüseyin Sarıkaya'nın, sanki birileri veya bazı mahfillerce görevlendirilmişçesine, eserin yayımlandığı 2015'ten 2018'e kadar geçen süreyi, *Nuri Tarihi*'ni eleştirmek için çalışmakla geçirdiği anlaşılmaktadır. Bu süre zarfında çeşitli toplantı, sempozyum, kongre ve bazı özel sohbetlerde *Nuri Tarihi* hakkında bir eleştirinin kaleme alınmakta olduğu söyleniyordu. Ancak böyle bir çalışmayı kimin yaptığı bir sır olarak gizli tutulmaktaydı. Nihayet söz konusu yazının yayımlanmasıyla sır ifşa edilmiş oldu.

Genel bir giriş ve *Nuri Tarihi*'nin tavsifinin yer aldığı kısa bir tanıtımdan sonra eleştiri metninin üslubu, Sarıkaya'nın niyetini açığa çıkarmaktadır. Zira metnin tamamı göz önüne alındığında, adı geçen yazının amacının *Nuri Tarihi* neşrini eleştirmek olmadığı anlaşılmaktadır. Her satırda hata arayan Sarıkaya, sanki ilim âleminde sadece kendisi varmış, her şeyi kendisi biliyormuş gibi Osmanlıca ve Arapçaya yıllarını vermiş büyük bir üstat, hiçbir ifadeyi beğenmeyen duayen bir dil bilimci edasıyla üstten bakan bir tavır içindedir. Bu tavırla malul birinden; sağlıklı, yol gösterici bir değerlendirme beklemek beyhudedir. Türkçe yerine eski sözcükleri, deyim ve tamlamaları peş peşe sıralayarak, laf kalabalığı ile bilgili olduğunu; "bakın ben de varım, buradayım. Bizim/bizlerin bulunduğu bir dünyada metin neşri kimin haddine..." demeye çalışmaktadır.

Sözüm ona tenkit yazısında Sarıkaya; "verilen bilgilerin çoğunun gereksiz ve yanlış, konu tertiplerinin düzensiz ve varılan kanaatlerin yersiz olduğunu ileri sürmüştür. *Nuri Tarihi*'nin kaynak değeri hakkındaki değerlendirmelerin hatalı ve referans gösterilen dipnotların kullanımının doğru olmadığını iddia etmiştir." Kendi anlayışına göre; "eserin yazma nüshalarının tavsif ve kullanımının, bazı ibare ve ifadelerin yazımının eksik ve hatalı olduğunu" kanıtlamaya çalışmıştır. Bu durumda ileri sürülen yersiz iddia ve değerlendirmelere cevap vermek elzem olmuştur.

Nuri Tarihi'nin Neşrine Yapılan Eleştirinin Haksızlığına Dair Cevaplar

Öncelikle bilinmelidir ki, bu cevabî yazı söz konusu metni kaleme alan veya yazarına görev veren şahıs ve mahfillerle herhangi bir münakaşaya girmek amacıyla yazılmamıştır. *Nuri Tarihi* neşri, dünyanın her yerinden ulaşılabilecek bir şekilde kütüphanelerde ve kitapçılarda mevcuttur. Her türlü inceleme, değerlendirme ve eleştiriye açık olan eseri dileyen istediği şekilde kullanma imkânına sahiptir. İlmi bir metni tenkit etmek elbette bu sahada faaliyet gösteren tüm bilim insanlarının hakkıdır. İşin ehli olan araştırmacıların insaf, etik ve ahlak ölçüleri çerçevesinde yaptıkları ve yapacakları eleştiriler kıymetlidir. Tespit edilerek

* Cevabî yazımızın da Osmanlı Araştırmaları Dergisi'nin müteakip sayısında yayımlanması gerekirdi. Ne yazık ki Dergi Yönetimi, talebimizi, "polemiğe yol açmak istemiyoruz" gerekçesiyle reddetmişti. Bir tenkit yazısını neşretmek akademik bir yayın organının temel görevlerinden biridir. Yazının haklı-haksız yanlarının ortaya çıkması için cevabî yazıya da yer vermesi, o yayın organının evrensel hususiyetidir.

gösterilen hata ve noksanlar, eserin yeni baskılarında dikkate alınır. Tenkit yazılarının amacı da budur. Nitekim bahsi geçen tenkit metni olumlu bir yaklaşımla ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Metin dikkatlice incelenerek tespit edilen eksik, yanlış ve hatalı kısımlar ilerde düzeltilmek için not edilmiştir. Ancak sırf eleştirmek, eserin bilimsel değerini düşürmek ve aşağılamak için kullanılmış olan ibare ve ifadelerin kabul edilmesi mümkün değildir. Bu durumda söz konusu eleştiri metnini bir bütün olarak tetkik etmek, ileri sürülen olumlu ve olumsuz iddialarla ilgili düşünce ve kanaatleri ifade etmek zorunlu hale gelmiştir.

Nuri Tarihi neşrini değerlendirmeye çalışan Sarıkaya, tarafsız olmadığını, ileri sürdüğü yersiz iddialarla ortaya koymuştur. Bilim insanlarının zaman zaman kullandığı “araştırmamızda, çalışmamızda, ortaya koymaya çalıştık” ve benzeri ifadeler, ilmi bir üslubun eseridir. Ancak Sarıkaya, saldırgan bir tavırla *Nuri Tarihi*’ni eleştirirken “birinci çoğul şahıs” zamiri kullanarak “bu alanın yektâ-yı bî-hemtâsı benim” tavrını sergilemekten kendini alamamıştır. Kaleme aldığı eleştiri metninin pek çok yerinde kullandığı “çalışmamıza, değerlendireceğiz, kaleme aldığımız, incelediğimiz, yaptığımız araştırmalar, tespit ediyoruz, tespit edebiliyoruz, tespit ettiğimiz, hazırlamakta olduğumuz, iktifa edelim, bilgileri de tamamlayalım, dile getireceğimiz, örnekler dâhilinde yer vereceğiz, işaret edeceğiz, işaret ettiğimiz, işaret etmiştik, işaret edelim, bizim tespitimize göre, tavsif ettiğimiz, kıyaslamamız, belirleyebilmemiz, bize, biz de, anlayabiliriz, karşımıza çıkmaktadır, bulgulara da ulaşıyoruz, tamamlamış olalım, elimizde, gözlemleyebiliriz, söyleyebiliriz, zikrettiğimiz, rastlamaktayız, yer vereceğiz, tahminlerde bulunabilmekteyiz, örnek vermemiz” ve benzeri birinci çoğul şahıs zamirlerini ön plana çıkararak amacının ilmi bir çalışma olmadığını ortaya koymuştur. Diline doladığı “biz”li ifadelerle *Nuri Tarihi*’ne saldırı için kendisine vazife veren şahsı/shahısları kastetmiş olmalıdır. Doğrudan ifade edilmemiş olsa da, *Nuri Tarihi* hakkında ilmi bir çalışmaları olmadığı halde dipnotlarda isimleri geçen bazı şahısların söz konusu metnin yazarına görev verdiklerini anlamak zor değildir. Bu şahısların sadece görevlendirmekle kalmayarak Sarıkaya’yı yönlendirdikleri, hazırladığı metni inceleyerek düzelttikleri, böylece söz konusu eleştiri ve yergi yazısının ortaya çıkmasına katkı sağladıkları kanaati de ortaya çıkmıştır.

Söz konusu metni yazan şahıs, eleştiri yazısının ana karakterini Osmanlıca bildiğini ispatlamak üzerine kurgulamış, yukarıdan/tepeden bakan bir üslup kullanarak okuyucuda âlim(!) olduğu kanaatini uyandırmak istemiştir. Bunu yaparken sade, açık, anlaşılır ve muğlak olmayan ifadeler içeren günümüz Türkçesini terk etmekle kalmamış, artık kullanılmayan Osmanlıca ibare ve tabirlerle metni akademik üsluptan da uzaklaştırmıştır. Derin bilgi sahibi(!) olduğunu ispat etmek için yazısında kullandığı “galat u hatadan olabildiğince arındırılmış, naşirlerin cehâlet ü atâleti, gayr-i ilmî neşirlere, bir ân akdem tab’ u neşr ettirilme hevâ vü hevesine, intikad metodu, harç-ı âlem bilgiler, mezkûr tereke, mezkûr çalışmalarda, sâbık âmedî vekili, ataletten neşet eden, neşet etmiş, tarihler arasında bir tenakuz, vukufiyet sağlayamaması, atâ vü ahfadı, silk-i askerî, tezkire-i sâni vazifesi, zikredildiği üzere, ulûfeciyân-ı yesâr, verileri muhtevidir, tasrifinden bî-haber, naşirin bî-haber olduğunu, izhar edilmesi, zevâid kabilinden, ayniyet arz ettiğini, tasrifinden bî-haber, telakki edilmesi, telef ü heder” benzeri terkipler ve ifadeler, sahibini “ukalâ vü udebâ” zümresine dahil etmeye yetmediği gibi, metni laf salatasına dönüştürüyor.

Sarıkaya, olabildiğince tahkir edici ifadeler kullanarak *Nuri Tarihi*’nin değerini düşürmeye çalışmıştır. Eleştiri metninde ön plana çıkarılan menfi anlam ifade eden ibarelerin bir kısmı okuyucunun dikkatine sunulmak için aşağıda verilmiştir: “İhmalkâr ve dağımık tavır, tamamen baştan savma, mantıksız iddia, mazur yön, gereksiz, gereksiz ve mükerrer bilgiler, gereksiz bilgiler, gereksiz ayrıntılar, gereksiz ve fuzuli bilgiler, yazım düzensizliği, imlâ hataları, daha pek çok hatalı imlâlar, tahlil ve tertipten ne derece uzak, ilmî ciddiyet ve sorumluluk bilincinden yoksun, yüzeysel bilgiler, bilgi hataları, uygun bir çerçeve ile ele

alınmamış, çalakalem kaydedilmiş, ehemmiyetine gölge düşürecek mahiyette, hata ve noksanlıklar, vahim hatalar, daha vahim bir hata, böylesi vahim bir hata, düzensizlikler, bilgi hataları, bilgi tekrarları, noksan bırakılan malumat, tarihlendirmelerde de eksiklikler, tarihlendirme hataları, yanlış tarihlendirmeler, tarihlendirme yanlış, miladi karşılık da hatalı, miladi tarih hatalı, tarihi de yanlış, tarih hatalarının yanında bilgi yanlışlıkları, hatalı bilgiler, hatalı kanaatler, hatalı sonuçlar, hata grubu, birkaç hatası, mani olacak ölçüde, mani olmuş, kusurlu yargılar, hatalar mevcut, değerlendirme hataları, değerlendirme ve usul hataları, usul hatası, yazım usulündeki hatalar, hataya düşülmüş, düşülen hatalar, denk gelmemekte, dipnotların kullanımı konusundaki düzensizlikler, yazım hataları, hatalara düşmesi, edisyon kurallarına uygun olmayan birtakım hususlar, kusurlar, dizin kısmındaki düzensizlikler, bu kıymet takdir edilememiş, füzuli bilgiler, füzuli olarak, mükerrer bahisler, tertibindeki düzensizlikler, usulen hatalı, ihmal edilmiş, bir anlam taşımamış, naşirin habersiz olduğu, kaynakların ihmal, kritiğe tabi tutulmaması, ciddi hatalara düşülmesi, ciddi hatalara düşüldüğü, bilgilerin eksik bırakılması, sorgulanmamış, tenakuz var, tamamen yanlış okunmuş, yanlış aktarmış, karışıklık mevcut, doğru değil, mümkün değil, yeterli değil, yazılış tarihi değil, vukufiyet sağlayamaması, imkânsız kılmış, hatalar zincirinin son bir örneği, önemli kusurlar zinciri, hatalar zinciri, araştırmaların ihmal edilmesi, tespit edilememiş, yüzeysel bir anlatım, başvurma gereği duymadığı, makaleleri de kullanılmamış, ortaya konulamamış, zikretmemiş, imkânı bulamamış, eksik bırakılan bilgi, kataloğa ulaşılamaması, yüzeysel bilgiler, yer verilmemiş, daha da garip olan, manasız bir hükme varmakta, muallakta bırakılmış, hayatiyet arz eden bu hususlar ihmal edilmiş, neşir tenkidi ve metodundan uzak, büyük hatalar, usûl hatalarının vahamet düzeyi, imlâ, tamlama ve okuma hataları, takdir edilememesi, lüzumsuz bir şekilde”. Bu kadar fazla sayıda olumsuz anlam ifade eden ibare ve sözcüğün bir araya getirilerek aynı eleştiri yazısı içinde kullanılması, Sarıkaya'nın kendisine verilen görevi ifa etmekten aciz olduğunu ortaya koymuştur.

“Biz” ifadesini tercih ederek kendini veya kendisini yönlendiren üstatlarını yüceltmeye çalışan, bencillik ve kibri ön plana çıkararak Sarıkaya, *Nuri Tarihi*'nin naşiri hakkında olabildiğince aşağılayıcı hakaret ifadeleri kullanmaktan geri kalmamıştır. Söz konusu yazıda “naşirin habersiz olduğu, naşirin bî-haber olduğu, tasrifinden bî-haber olduğu, naşirin mahrum olduğu, ataletten neşet eden hatalar, düştüğü en büyük hata, düştüğü imlâ hataları, fihristin varlığından haberdar olmayan naşir, kafa karışıklığı içerisinde olan naşir, bir başka yanlışta daha sürüklemiş, kaynağın varlığından da haberdar değil, tespit etmeye çalışılırken(!), güya burada da metnin orijinaline sadık kalınmış(!), yoğun değerlendirme ve tahminlerine (!), yanlışta düştüğü noktalar, hayli mizahi bir durum, bir başka özgün değerlendirme(!), kavrayamamış olacak ki, kavrayamamış gözüküyor, ciddiyetine gölge düşürecek nitelikte, sözde naşirin, naşirin derin Arapça bilgisini(!) devreye sokarak...” benzeri aşağılayıcı, gaflete, atalete ve ilmi yetersizliğe dikkat çeken ifadeleri vurgulayarak *Nuri Tarihi*'nin ilmi kıymetini basite indirgemeğe çalıştığı gibi naşirin şahsına da hakaret etmiştir. Bu gibi ifade ve hakaretler sadece sahibine ayna tutar. Bu ayna da aksini görebilme yeteneği ile ancak kullanılabilir.

Doğruların sadece kendi yazdıklarından ibaret olduğunu sanan, bildiği dışındakileri yanlış zanneden Sarıkaya, tarih, biyografya ve bibliyografya alanlarında iyi tanınan bazı tarihçilere ve eserlerine de dil uzatmaktan geri kalmamıştır. Örneğin Mehmed Süreyya'nın *Sicill-i Osmânî*, Babinger'in *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* ile Mehmet İpşirli'nin *İslam Ansiklopedisi* için hazırladığı “Halil Nuri” adlı çalışmalarını beğenmemiştir. Adı geçen eserlerin birtakım yanlışlar içerdiğini yazısında iddia etmektedir. (Sarıkaya, 2018, s. 425, 431).

Nuri Tarihi neşrine yapılan eleştiriler aşağıdaki sonuçları ihtiva etmektedir:

Yazı, her şeyden önce, ön yargılı ve tarafsızlıktan uzak olup baştan sona menfi ibarelerle doludur. Bu üslup, yazıyı bir eleştiri metni olmaktan çıkarıyor. Sarıkaya, *Gereksiz Bilgiler ve Konu Tekrarları* başlığı altında *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında verilen

bilgileri beğenmediği gibi Halil Nuri Bey'in ailesine dair verilen bilgileri yetersiz buluyor. "Hatalar grubu, gereksiz ve mükerrer bilgiler, mükerrer bahisler, tekrarlar, harç-ı âlem bilgiler, usul hatası, gereksiz ve fuzuli bilgiler ve tertibindeki düzensizlikler" gibi ibareleri sıklıkla kullanarak eserin değerini düşürmeye çalışıyor. Halil Nuri'nin dedesi, kardeşi, oğlu ve torununa dair verilen bilgileri fuzuli ve gereksiz bulan Sarıkaya, müellifin torunu Şeref Hanım'a dair ayrıca ilave bilgi vererek kendisi ile tezada düşüyor.

Sarıkaya, *Yanlış Tarihlendirmeler ve Hatalı Tespitler* başlığı altında *Nuri Tarihi*'ne yönelik tarihlendirme hataları, kusurlu yargılar, bilgi eksiklikleri ve usul hataları suçlamalarında bulunmuştur. *Nuri Tarihi*'nde verilen tarihlerin yanlış olduğunu iddia ederek başka referanslar gösterme çabasına girmiştir. Kaynaklarda verilen tarihlerin hatalı olduğunun ileri sürüldüğü söz konusu yazıda, hicri tarihlerin miladiye çevrilmesi sırasında ortaya çıkan bir günlük fark görmezden gelinmiştir. *Nuri Tarihi*'nde verilen hicri tarihler bilgisayar ortamında hazırlanmış programlar vasıtasıyla miladiye çevrilerek farklı bir tarih bulunmuş ve eserde verilen tarihlerin yanlışlığı ifade edilmiştir. Müellifin ölümüne dair Mücteba İlgüler'in kaydettiği Ramazan 1213/ Şubat 1799 tarihi de söz konusu eleştiri yazısında doğru bulunmamıştır. Müellifin ailesi hakkında yeni araştırmalar yapılarak *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında verilen malumatın hatalı, eksik ve tezatlarla dolu olduğu iddia edilmiştir. Bu iddiaların elbette iler-tutar tarafı yoktur.

Nuri Tarihi'nin değerlendirme kısmında müellifin eserleriyle ilgili verilen açıklamalar hakkında uzun uzadıya laf kalabalığı yapan Sarıkaya, Arapça metinden transkribe edilmiş pasajlar vererek bilgiçlik taslama çabası içerisine girmiştir. Burada Halil Nuri Bey'in tercüme eseri olan *Matla'u'n-Nûr* hakkında yeni araştırmalar yapıldığı anlaşılmaktadır. Eserin ikinci bir nüshasının varlığından bahsedilerek nüshanın tavsifi yapılmıştır. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde bulunduğu ifade edilen nüshanın tespiti takdire şayandır. Ancak eserin katalog numarası verilmiş olsaydı araştırmacılara yardımcı olması bakımından uygun olurdu. Eleştiri metninde, adı geçen tercümenin *ketebe* ve *ferağ* kayıtları üzerine uzun bir tartışmaya giren Sarıkaya, eserin yazılış tarihinin yanlış olduğunu iddia etmiştir. Burada mütercimim kimliğini tartışma konusu yaparak kesin bir sonuca varamamıştır. Sarıkaya eserin müterciminin, ketebe kaydında geçen *Halil bin Feyzullah İbn Abdillâh bin Halil* olduğunu belirtmiştir. Bununla kasıtlı olarak okuyucuyu yanıltmaya çalışmıştır. Ketebe kaydındaki isme istinaden mütercimim sanki başka bir kişi olduğu izlenimini vermeye çalışmıştır. Ancak kayıta geçen şahıs Halil Nuri Bey'in kendisidir. Tarihçinin babasının Feyzullah Şakir Bey, dedesinin Naili Abdullah Paşa, onun babasının da el-Hac Halil Ağa olduğu malumdur. Sarıkaya, kendisine verilen görevi bir an önce yapayım heyecanıyla, mütercimim künyesini ya doğru okuyamamış ya da başka biriymiş izlenimini vermek için "*Abdullah*" ismini "*Abdillâh*" olarak yeni harflere aktarmıştır.

Sarıkaya, sözde eleştirisinde (s. 428), naşirin okuduğu metinlere tam anlamıyla vukufiyet sağlayamadığını ve yazma nüshaların tahlilinde de hatalara düştüğünü iddia ederek bilgi karmaşası ve kafa karışıklığı içerisinde *Nuri Tarihi*'ne çamur atmaya çalışmıştır. *Nuri Tarihi* s. 44'te müellifin *Mecmu'a* isimli eserinin *Tarih*'in bir parçası olarak zikredildiğini iddia etmiştir (s. 427). Ancak *Nuri Tarihi*'nde 44. sayfasında böyle bir bilgi yer almamaktadır. *Nuri Tarihi*'nin 45. sayfasında yer alan ibareler ise şöyledir:

Bu eserin "Hatime" kısmında belirtildiğine göre, yazma, *Nuri Tarihi*'nin bir parçası değildir. Sultan III. Selim zamanında Nizâm-ı Cedîd reform programıyla ilgili olarak çıkarılan kanun ve nizamlara ait düzenlemeleri kapsayan bir risale olduğu anlaşılmaktadır. Bu düzenlemeler, ayrıca *Nuri Tarihi*'nde de yer almaktadır. Bu nüsha, Halil Nuri Bey'in eserleri arasında sayılan *Mecmu'a* isimli eser olmalıdır.

Görüldüğü gibi burada *Mecmu'a*'nın *Nuri Tarihi*'nin bir parçası olmadığı vurgulanmıştır. Sarıkaya'nın yazısındaki iddianın yersiz olduğu açıkça ortadadır. Yine Sarıkaya, Mısır Milli Kütüphanesi'nin keşfini başaran büyük kâşif edası içinde, Hidiviye

Kütüphanesi kitaplarının Mısır Milli Kütüphanesi'nde bulunduğunu araştırmacılara haber verme çabasına girmiştir(!). Bir taraftan Mısır Milli Kütüphanesi fihristinden naşirin haberdar olmadığını iddia ederek bilgiçlik taslarken, diğer taraftan araştırmacılara adı geçen kütüphaneyi adres göstermiştir. Ancak *Nuri Tarihi*'ni incelediğini iddia ederken ne kadar gafil olduğunu da ortaya koymuştur. *Nuri Tarihi*'nin 17, 27, 44, 936 ve 937. sayfalarında Mısır Milli Kütüphanesi'ne referans verildiğini görememiştir. Ayrıca ekler kısmı s. 936'da Mısır Milli Kütüphanesi'nde "126 Târîh-i Türkî Talat" numarasıyla kayıtlı nüshanın son iki sayfası ile s. 937'de Mısır Millî Kütüphanesi'nde "126 Târîh-i Türkî Talat" künyesiyle kayıtlı nüshanın katalog fişinin ibraz edildiğini fark edememiştir. Yine Halil Nuri Bey'in edebi yönü ve şairliği hakkında *Nuri Tarihi*'nde (s. 15) verilen bilgiler hakkında söz konusu eleştiri metninde (s. 429) yapılan yorumlar dayanaktan yoksun ve yersizdir.

Bilgi Eksiklikleri ve Referanslardaki Kifayetsizlikler başlığı altında *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında müellifin ailesine dair verilen bilgileri eksik bulan Sarıkaya, konuyla ilgili yeni kaynaklardan bahsetmekte ve kıymetli bilgiler sunmaktadır. Ancak bulduğu malumatı âlimane(!) bir tavırla sunarken Türkçe cümle yapısını unutmuştur. Kurduğu uzun bir cümlede edilgen olması gereken "bahsedilebilir" fiilini etken olarak yani "bahsedebilir" şeklinde kullanmıştır (s. 430). Sarıkaya'nın ifade ettiği gibi *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında *Defter-i Ulemâ*, *Tarîk Defterleri*, *Kadıasker Rûznâmçeleri*, *Ruus Kayıtları* ve *Kısmet-i Askeriye* gibi kaynaklara müracaat edilmesi iyi olurdu. Unutmamak gerekir ki, hazır bir metinden hareketle değerlendirme yapmak kolaydır.

Halil Nuri Bey hakkında tespit ettiği bilgileri ulaşılmaz bir üstat edasıyla sıralayan Sarıkaya, müellifin vefat tarihinin ortaya konulmadığını ileri sürmüştü, oysa ölüm tarihine mezar taşının işaret ettiğini ifade etmiştir (s. 432). *Nuri Tarihi*'ni eleştirmek için yıllarını harcayan tenkit metnini yazan bu şahıs, eseri dikkatli incelemeyeği için s. 13, 36 ve 37'de müellifin mezar taşı kitabesi ve vefat tarihinden bahsedildiğini göremediği gibi Halil Nuri Bey'in mezar taşı kitabesi hakkında neşredilen makaleyi (Toprak, 2013, s. 51-63) de tespit edememiştir.

Müellifin *Divân*'ı hakkında araştırma yapılarak eserin ikinci bir yüksek lisans çalışmasına konu olduğunun tespit edilmesi ve *Divân*'da Mehmed Nebil Bey'in de bazı şiirlerinin bulunduğu ifade edilmesi sevindiricidir (s. 432). Sarıkaya, müellife ait Mısır Milli Kütüphanesi kataloğunda *Muhtârât mine'n-Nesr ve'n-Nazm* ve Kahire Üniversitesi Kütüphanesi kataloğunda *İlmü Bedi* adıyla iki yeni eser tespit ettiğini iddia etmişse de (s. 432-433) bu bulgular tetkike muhtaçtır.

Sarıkaya, *Kaynak Kıyaslamalarındaki Kusurlar* başlığı altında, *Nuri Tarihi*'nin kaynaklarına dair verilen malumatı mesnetsiz bir şekilde eksik ve yanlış bulunduğunu iddia etmiştir. Çalışmanın kendi anlayışına göre yapılmadığı iddiasında olan bu şahıs, *Nuri Tarihi* üzerine hazırlanan doktora çalışmasının ağırlıklı kısmının Vakanüvis Ahmed Vasıf Efendi'nin *Nuri Tarihi*'ni ne şekilde faydalandığıyla ilgili olması gerektiğini ileri sürmüştür (s. 433-434). Oysa *Nuri Tarihi*'nin konusu Vasıf'ın eseri değildir. Adı geçen eleştiriye yazan şahıs, özellikle *Târîh-i Cevdet* ile yapılan mukayeseleri anlayamadığı için anlamsız eleştiriler yapmıştır. Burada kafası karışmış olmalı ki *Nuri Tarihi*'nin Cevdet Paşa'nın vakayinamesiyle mukayesesinin yer aldığı sayfaları bile yanlış vermiştir. *Nuri Tarihi*'nde 2, 20-23, 34, 35, 97 ve 98. sayfalarda Cevdet Paşa ve eserinden bahsedilmişken Sarıkaya, eserin sadece 24 ve 25. sayfalarında *Nuri Tarihi*'nin *Tarih-i Cevdet*'e tesirinden bahsedildiğini aktarmıştır (s. 434). Oysa s. 24'te Cevdet Paşa ve eseriyle ilgili bir kelime dahi yoktur. Sayfa 25'te ise müellifin *Mecmu'a* isimli eseriyle ilgili olarak *Tarih-i Cevdet*'ten bir referans verilmiştir. Yani gösterdiği sayfalardaki mevzu *Nuri Tarihi*'nin *Tarih-i Cevdet*'e tesiriyle ilgili değildir.

Dipnotlardaki Teknik Hatalar başlığı altında hakaretlerini sürdüren Sarıkaya, referans ve dipnot kullanma yöntemini sadece kendisi biliyormuş gibi bir tavır takınmış, kendince örnekler vermiştir. Dipnotlarda kullanılan kısaltma yöntemlerini bilmiyor olmalı ki, bir önceki kaynağın aynı sayfasına referans gösteren *a.g.e.* ve *a.g.t.* şeklinde kullanılan kısaltmaların yanlışlığını iddia etmiştir. "Bazı yerlerde yazar adı zikredilmeden eser/tez/makale adları *a.g.t.*, *a.g.e.* vs. şeklinde kaydedilmekte, bazen de ne yazar adı ne de atıfta bulunulan sayfa numarası zikredilmektedir" (s. 435) ibaresini kullanan Sarıkaya, tarih metodolojisiyle ilgili çalışmaları incelese veya anlasaydı bu kısaltmaları idrak etme şansına sahip olabilirdi. *Nuri Tarihi*'nde izlenen referans verme şeklinin doğruluğunu anlamak için, tarihçilerin iyi bildiği *Tarih Araştırmalarında Usûl* isimli esere bakabilirdi (Kütükoğlu, 1991). Özellikle bir önceki kaynağa ve sayfaya referans verilirken *gösterilen yer* anlamında *gös. yer.*, *a.g.e.* ve *a.g.t.* şeklinde kısaltmaların yeterli olduğuyla ilgili adı geçen eserin 79. sayfasında yeterli açıklamalar yapılmıştır. Aynı şekilde *Nuri Tarihi*'nin nüshalarının referans gösterilmesinde de bir problem yoktur. Bazen *NT*, *metin* kısaltması, bazen de önceki dipnota gönderme yapması açısından *a.g.e.* kullanılmıştır. *Nuri Tarihi*'ndeki atıf kullanma yönteminin düzensizliğinden (s. 435) bahseden adı geçen şahsın, yukarıda bahsedilen *Tarih Araştırmalarında Usûl* isimli eseri veya anlayabildiği bir tarih metodu kitabını okumasına şiddetle ihtiyacı vardır.

Nüshaların Tavsifindeki Yanlışlıklar başlığı altında *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında verilen bilgileri özetleyen Sarıkaya, Mısır Milli Kütüphanesi *126 Târih-i Türkî Talat* demirbaş referansıyla kayıtlı nüshaya takıntılı olduğunu ortaya koymuştur (s. 437). Müellifin *Mecmu'a* isimli eseri hakkındaki mevzuda (s. 17) ve Mısır'daki nüshaların tanıtıldığı kısımda (s. 44-45) verilen bilgilerde kusur olmadığı halde, adı geçen şahıs ısrarla kafa karışıklığı oluşturmaya çalışmış ya da gerçekten aktarılan malumatı anlayamamıştır. Mısır Milli Kütüphanesi'nde bulunan nüshanın görülmemiş olmasını eksiklik olarak gören Sarıkaya, kendisiyle çelişkiye düşerek görmediği halde, Kahire nüshasını tavsif etmeye kalkışmıştır (s. 439).

Nuri Tarihi'nin 2. cildi olan nüshanın (*Topkapı Sarayı Müzesi Emanet Hazinesi Kitaplığı nr. 1394*) tespit edilmiş olması takdire şayandır. Ancak bu tespitin büyük bir buluş gibi sunulması bilim insanlarına yakışmayan bencillikten kaynaklanan bir davranıştır.

Nuri Tarihi'ni tenkit eden Sarıkaya, metin tesisinde Ü1 nüshasının esas alınmasını kendince uygun bulmadığını ifade ederken bilimsel etikten habersiz olduğunu da gizleyememiştir. Ü1 nüshasıyla ilgili olarak *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında işaret edilen kâğıt, mürekkep ve kaligrafinin değişmesi ile işaret edilen eksiklikleri anlayamadığı halde eseri müstehzi ifadelerle aşağılamıştır (s. 439-440). Oysa Ü1 nüshası metin tesisine esas alınmış olmakla beraber, Mısır'daki nüsha hariç, tüm nüshaların karşılaştırıldığı ve tam bir metnin ortaya konulmaya çalışıldığı ortadadır. Laf kalabalığı yapan Sarıkaya, Ü1'de rik'a, ta'lik ve divani hattıyla kaleme alınmış kısımlar ile sarı, kahverengi ve yeşil renkteki sayfaların numaralarını vererek gereksiz yere okuyucunun kafasını karıştırmaya çalışmıştır. Yine metnin numaralandırılmasını anlayamayan Sarıkaya, kendince bir numaralandırma yöntemi sunmuştur. Oysa Ü1 nüshasının üzerinde yer alan numaralar, sonradan eklenmiş olsa bile, hala geçerli olan varak numaralarıdır. Ü1 nüshasından istifade edenler bu numaraları dikkate almak durumundadırlar. Orijinal nüshayı referans verme durumunda daima nüsha üzerindeki varak numaralarının dikkate alınması gerekir. Nüsha üzerindeki varak numaraları doğru olduğu halde onları değiştirmeye hacet yoktur. Burada naşire ve diğer araştırmacılara ders vermeye kalkan Sarıkaya'nın gereksiz yere bilgiçlik tasladığı apaçık ortadadır.

Ü2, Ü3 ve H nüshalarının müellif hattı olduğunu kabul etmeyen Sarıkaya, Halil Nuri Bey'in kaleminden çıkan nüshanın hangisi olduğunu ortaya koymasına gerekirken, *Nuri Tarihi* ciltlerinin ihtiva ettiği tarihleri kendince tartışma konusu yapmaya çalışmıştır. Ancak ileri sürdüğü iddialar bilimsel değerden yoksundur. Ciltlerin başlangıç ve bitiş noktalarının yanlış

verildiğini ileri sürerek kendince yeni bir tarihleme yapmaya çalışmış, 4'üncü ciltte yer alan konuların kronolojik olarak 3'üncü cildi takip etmediğini ısrarla iddia etmiştir. Ancak 4'üncü cildin tarih sırası bakımından önceki cildi takip ettiği iddiasının *Nuri Tarihi*'nde yer almadığını anlayamamıştır (s. 441-442). Kendisinin de ifade ettiği gibi 4'üncü cilt Nizâm-ı Cedîd islahat programı kapsamında 1793'ten itibaren çıkarılan nizam ve kanunları ihtiva etmektedir. *Nuri Tarihi* neşri eleştirilirken sağduyu ile hareket edilseydi, 4'üncü ciltte yer alan konuların müellifin *Mecmua* adlı eserindeki metinler esas alınarak hazırlandığı kolaylıkla anlaşılabilirdi. Yine eleştiri metninde, anlamsız bir şekilde, nüshalarda geçen bazı ibareler örnek verilerek Ü1'in diğer nüshalardan farklı olduğu ispatlanmaya çalışılmıştır (442-443). İbarelerdeki bu farklılıkların neşredilen *Nuri Tarihi* metninde zaten gösterildiği fark edilememiştir.

Nuri Tarihi'ndeki nüsha tavsifini beğenmeyerek kendince değerlendirmeler yapan Sarıkaya, yazı ve kaligrafi benzerliğinin müellif hattı olan nüshanın belirlenmesi için yeterli olmadığını iddia etmiştir. Aynı hat ve yazıyla kaleme alınmış A, Ü2, Ü3 ve H nüshalarının müellif hattı olamayacağını savunurken hiçbir kanıt ortaya koyamamıştır. Yine birbirinden farklı kalite, renk ve çeşitteki kâğıtlara değişik hat ve kaligrafilerle yazılmış olan Ü1 nüshasının müellif hattı olabileceğini ileri sürerken de delil gösterememiştir. Bununla birlikte *Nuri Tarihi* metni tesis edilirken Ü1 nüshasındaki sıralamanın takip edilmiş olmasını doğru bulmayarak kendisiyle çelişmiştir (443). A nüshasının derkenarına daha sonradan yazılmış olan bir notu büyük bir keşif (!) olarak takdim etmeye çalışırken, “yakaladım, yakaladım” heyecanı ile olmalı ki notun yer aldığı 278b varak numarasını 287b şeklinde yanlış yazmıştır. Hata bulmaya odaklandığı için hata yapmaktan kurtulamamıştır. Tüfenkçibaşı Mehmed Arif'in derkenardaki notundan hareketle A nüshasının, ilk önce adı geçen şahısta bulunduğunu, daha sonra müellifin kayınbabası Aşir Efendi'nin eline geçtiğini iddia etmiştir. Tabi bu iddianın da bir mesnedi yoktur. Yine Tüfenkçibaşı Mehmed Arif'i tanıtırken “Has Oda-başı'nda Tüfenkçi-başı” ibaresini kullanıyor (s. 443). Sarıkaya, burada “Has Oda-başı” isminde bir kurum veya daireye işaret etmek istiyor olmalıdır. Bu ifadeyi kullanarak Osmanlı devlet teşkilatını tanımadığını da ortaya koymuştur. Nitekim “Has Oda-başı” adında bir daire veya kurum yoktur, Enderun'da “Has Oda” vardır.

Nüsha Tahlilleri ve Kıyaslama Usullerindeki Kusurlar başlığı altında kendince bir tahlil ve kıyaslama usulü sunmaya çalışan Sarıkaya, *Nuri Tarihi*'nin nüsha tavsifinin kusurlu olduğunu iddia ederken haksızdır. Evvela, daha öncede ifade edildiği gibi, müellif hattı olarak tespit edilen A, Ü2, Ü3 ve H nüshalarının istinsah olduğunu iddia etmiştir. Ancak buna dair bir delil sunamamıştır. Saraya sunulan nüshaların kâtipler tarafından yazıldığını gerekçe göstererek bu nüshaların müellif hattı olamayacağını ileri sürmüştür. Ancak müellifin Divan kalemlerinde yetiştiğini ve hâcegândan olduğunu hatırına getirseydi, Halil Nuri Bey'in yazısının en az bir kâtibinki kadar güzel olabileceğini anlayabilirdi. Nitekim müellifin kayınbabası Aşir Efendi'nin kitapları arasında müsvedde halinde bulunan A nüshasının Ü2, Ü3 ve H nüshalarıyla aynı hat ve kaligrafiyle yazılmış olması tesadüf değildir. Ayrıca nüshalar arasındaki ifade benzerlikleri bunların müellif hattı olduğuna işaret etmektedir. Bu gerçekleri görmezden gelerek kendince nüsha değerlendirmeleri yapan Sarıkaya, eksiklik ve satır atlamalarının bulunduğu, farklı hat ve kaligrafilerin kullanıldığı, değişik şekil, renk ve kalınlıktaki kâğıtlara yazılmış Ü1 nüshasının müellif hattı olabileceği iddiasını sürdürmüştür. Ancak bu iddiasını destekleyecek bir kanıt ortaya koyamamıştır. Ü1 nüshasını müellifin dağınık notlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş olabileceğini, saraya sunulan Ü2, Ü3 ve H nüshalarının kâtipler tarafından kaleme alınmış olduğunu ileri sürerken inandırıcı bir delil gösterememiştir. Yine B, L ve VE nüshalarının A, Ü2, Ü3 ve H nüshalarına kaynaklık ettiğini iddia ederken de bir kanıt ortaya koyamamıştır. M ve L nüshalarının tam olduğunu ileri süren Sarıkaya, dikkatli bir araştırmacı olsaydı *Nuri Tarihi* s. 42-43'te L nüshasındaki

noksanlıklara işaret edildiğini anlayabilirdi. Yine, görmediği halde M nüshası olarak adlandırdığı Mısır'daki nüsha için tam bir metin ifadesini kullanması ilginçtir (s. 445). *Nuri Tarihi*'nde farklılık ve eksikliklerin dipnotlarda gösterilmesi usulünü beğenmeyen Sarıkaya, kendince bir nüsha şeceresi çıkarmış ve karşılaştırmanın bu şecereye göre yapılması gerektiğini ileri sürmüştür (s. 445-447). Tabii olarak böyle bir yol da izlenebilirdi. Bu tamamen bir tercih meselesidir.

Nuri Tarihi'ni yermeyi ve değersizleştirmeyi görev edinmiş olan Sarıkaya, hemen her sayfada imlâ hatası bulunduğunu iddia ederken örnek gösterme zahmetine girmemiştir. Bunun yerine naşirin kıyaslama usullerinden habersiz, temel donanımlardan mahrum olduğu şeklinde asılsız ve hakaret edici ifadelerle saldırmayı tercih etmiştir. *Nuri Tarihi*'nin 97-100. sayfaları arasında “Metin Tesisinde Takip Edilen Esaslar” izah edilmiş olduğu halde köşeli parantez, ayın, hemze, nüshalardaki eksikliklerin dipnotlarda gösterilmesi hakkında verilen izahatı kavrayamadığı için kendince eleştiri ve saldırılarını sürdürmüştür (s. 447). Köşeli parantez içerisinde ve dipnotlarda gösterilen kısımları anlayamadığı için *Nuri Tarihi*'nde doğru olarak verilen “kemâl-i [dikkat ü] ihtimâm”, “kapukethudâsının [matlûbu]”, “hatt-ı humâyûn-ı [adâlet-makrûn]”, “lâzımelerinden mün[fe]k” gibi ibarelerin yanlış yazıldığını iddia etmiştir. Metinde geçen bazı mısraların başında bulunan “ayn (ع)” harfinin işaret ettiği “[mısra] kelimesinin belirtilmiş olmasını algılayamamış olmalı ki kendince yanlış bulmuştur (s. 447-448). Oysa bu yazılış şeklinde herhangi bir yanlışlık yoktur. Sarıkaya'nın bilimsel temelden yoksun olan bu ve benzeri iddiaları sadece “söylemek için söylenen” sözlerden ibarettir.

Nuri Tarihi'nin metin tesisinde Ü1'de olmayıp diğer nüshalarda yer alan kelime ve ibareleri göstermek için artı (+) işaretinin kullanılmasını uygun bulmayan Sarıkaya, gereksiz yere örnekler vermeye çalışarak sözü uzatmıştır. Elbette bu kendi tercihidir. Ancak metin tesisinde (+) işaretinin kullanılması metni karmaşık ve anlaşılmaz bir hale getirmemiştir. Ayrıca Sarıkaya'nın iddia ettiği gibi yanlış da değildir (s. 449-450). Yine metin tesisinde Ü1 nüshasının diğer nüshalarla karşılaştırılmış olduğunu dikkate almayan Sarıkaya, A ile VE nüshaları arasındaki bazı ibare farklılıkları ve harf eksikliklerinin dikkate alınmadığını ileri sürerek sadece dikkatsizliğini ortaya koymuştur (450).

Sarıkaya, *İmlâ Hataları ve Nakledilen Bilgilerdeki Tenakuzlar* başlığı altında *Nuri Tarihi*'ndeki bazı okuma hataları tespit etmiştir. Metinde geçen *teksîr*, *li-münşî'ihî*, *mağfîret*, *urza* ve *Cumâde'l-ûlâ* ibarelerinin maddi hata sonucu veya sehven *taksîr*, *mağ'rifet*, *li-münşeihi*, *arza*, ve *Cemâziye'l-evveli* şeklinde kaydedildiği anlaşılmıştır. *Nuri Tarihi* s. 130'da kaydedilen *Topkapu Kârhanesi* ibaresinin yanlış okunduğu ifade edilmiştir. Ancak metindeki bu ibare Ü1 nüshasında geçtiği şekliyledir (Ü1, 4a). Diğer nüshalarda *Top Karhânesi* (B, 10) şeklinde kayıtlıdır (s. 450).

Sarıkaya, *Nuri Tarihi*'nde kaydedilen *umûr-ı devletde bî-ihdiyâr-ı fütûr-ı tab'ı*, *cemî'-i âhât-ı semâviyye*, *bir nev'-i âdet-i hasene* ve *semere-i hulûs-ı adviyye-i misâlleri* ibarelerindeki *bî-ihdiyâr*, *cemî'*, *nev'* ve *advîyye* kelimelerinin tamlama yapılmaması gerektiğini ileri sürmüştür. Ancak bu ibareler *Nuri Tarihi*'nde kaydedildiği gibi tamlama olarak da yazıldığına aynı anlamı ifade etmektedir (s. 450-451). Ayrıca, Vehbi Efendi'nin *Zehî târih Vehbî feyz-i rûh-ı çâr yâr ile, İmâret buldu me'vâ-yı Ebî Eyyûb-i Ensârî* beytindeki *feyz* kelimesinin hatalı olarak *kabz* şeklinde okunduğunu tespit etmiştir. Hicri 1209 yılı Şevval ayında yapılan tevcihat konusunda *Çavuşlar Kitabeti* ibaresinin *çarşular kitâbeti* şeklinde yanlış yazıldığını kaydetmiştir. Yine *Başbâkî-kulu* ibaresinin yanlış yazıldığını ileri sürmüştür. *Nuri Tarihi*'nde kaydedildiği gibi bu ibarenin *başkakıkulu* şeklinde de okunduğu (Bkz: *Redhose Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük*, Sev Mat. Yay., İstanbul 1999, s. 138) bilinmektedir (s. 451).

Sarıkaya, *Nuri Tarihi*'nde yanlış kaydedilen bazı Arapça ibarelere işaret etmiştir. Eserin 300. sayfasında yanlış olarak kaydedilen اعط القدس يا ربها Arapça özlü sözün doğrusu اعط القوس باريها şeklindedir. Yine anbarlara önceden zahire konmasıyla ilgili mevzuda geçen *teşhîn* ibaresinin hatalı olarak *teshin* şeklinde esere kaydedilmiş olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eserin 303. sayfasında kaydedilmiş olan *kable salati'l-asr* ibaresindeki *kable* kelimesi yanlıştır. Doğrusu Arapça *kubeyl* kelimesi olmalıdır (s. 451-452).

Nuri Tarihi'nin muhtevasının açıklandığı kısımda verilen özet bilgi ve değerlendirmeyi kendince lüzumsuz bulan Sarıkaya, metinde geçen şahıs, kavram ve makamlar hakkında dipnotta izahatta bulunulmasının da yanlış olduğunu iddia etmiştir. Tabi *Nuri Tarihi*'nde başvurulan bu yöntemin ilmi usullere uygun olduğu şüphesizdir (s. 452). Ayrıca Burbon Hanedanı hakkında *Vikipedia* isimli dünyaca meşhur çevrimiçi kaynaktan bilgi aktarılmasını Sarıkaya'nın akademik bulmamış olması (s. 454) niyetinin iyi olmadığına işarettir.

Ancak Sarıkaya'nın tüm kötü niyetine ve egoizmine rağmen, neşredilmiş olan *Nuri Tarihi* metninde bazı temel hata ve yanlışları tespit etmiş olması bilime hizmettir. Aşağıda değinilecek yanlışların ifade edilmiş olması takdire şayandır. Hatalardan biri *Jaques Balthazard le Brun* isimli Fransız gemi mimarının meşhur *François Baron de Tott* ile karışılmış olmasıdır. Ancak burada yaptığı büyük keşfin (!) heyecanılsa olsa gerek, üstatlarının vermiş olduğu Nejat Göyünç'ün *Küçük Hüseyin Paşa* hakkındaki makalesinin referansını doğru yazmamıştır (s. 452-453). Adı geçen makale Sarıkaya'nın zannettiği gibi *TDV İslâm Ansiklopedisi, Ankara 2004, XXIX, 7* referansında yer almamaktadır. Nejat Göyünç, 'ün "Hüseyin Paşa, Küçük" başlıklı makalesi *TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 1999, XIX, s. 6-8*'de yayımlanmıştır. Yine üstatlarından ders alarak metinde geçen *merak* kelimesinin yalın anlamıyla değil de tıbbî ıstılah olarak *sevdâ-yı merâkıyye/melankoli* anlamında kullanılmış olduğunu fark etmiş olması da kıymetli bir tespittir (s. 453). Son olarak Sayın Sarıkaya'nın işaret ettiği dizin tertibinde bazı düzensizlikler söz konusudur (454-457).

Sarıkaya, *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında Şeref Hanım'ın ölümü için verilen 1812 tarihinin sehven yanlış yazıldığını ifade etmiştir. Bu tespit doğrudur. Yine *Nuri Tarihi*'nin değerlendirme kısmında 15. VI. 1798 tarihinin hatalı olarak 15 Nisan 1798 şeklinde yazıldığına işaret etmiştir.

Nuri Tarihi'nde, Halil Nuri Bey'in *Divan*'ının dört nüshası tanıtılırken sehven üç (3) denilmiştir. Sarıkaya'nın bu küçük hatayı fark etmiş olması takdire şayandır. Ancak bunu büyük bir keşif gibi okuyucuya aktarması hayret vericidir.

Nuri Tarihi'nin değerlendirme kısmında Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ndeki (VE) nüshanın hattı sehven *ta'lik* olarak ifade edilmiştir. Sarıkaya'nın VE nüshasının *rik'a* hattıyla yazıldığını fark etmiş olması kıymetli bir tespittir (443-444).

Nuri Tarihi'nin 165. sayfasında yer alan "bu sûret ile otuz bir guruş otuz akça [iktiza] iktizâ etmekle" cümlesindeki [iktizâ] ibaresi zaten metinde vardır. Sarıkaya'nın bu tespiti doğrudur. Ancak Sarıkaya'nın iddia ettiği gibi eserin metninde buna benzer "daha pek çok hatalı imlâlar" yoktur (s. 448).

Sonuç

Sarıkaya'nın niyetinin bilimsel bir değerlendirme yapmak olmadığı ve eseri yermek olduğu ifadelerinden anlaşılabilir olsa da tespit ettiği noksan, hata ve yanlışlar önemlidir ve dikkate alınmıştır. Bu hata ve noksanlıklar her çalışmada, başka bir gözün görebileceği türden tali kusurlardır.

Ancak bu hata, noksan ve yanlışları ifade ederken Sarıkaya'nın kullandığı *tamamen baştan savma, en vahim hata, naşirin derin Arapça bilgisi (!) tasrifinden bî-haber olduğu, naşirin zannettiği gibi, hayli mizahi bir durum ve benzeri*, bir bilim insanına yakışmayan hakaretimiz ifadeler, sahibinin karakterini ortaya koymaktadır.

Netice olarak *Nuri Tarihi*'nin kıymetini ve itibarını düşürmek amacıyla Sarıkaya tarafından hazırlanan sözde eleştiri metninin tamamen olumsuz, önyargılı ve istimlenmiş bir ruh haliyle yazılmış olduğu ortadadır. Bilimsel bir eserin tenkidinin işin ehli, tarafsız ve garaz hislerinden uzak, kendisi ve bilim dünyasıyla barışık uzmanlar tarafından yapılması muhakkak gereklidir. Lakin *Nuri Tarihi* hakkında hazırlanan eleştiri metni maalesef bu hasletlere sahip birinin kaleminden çıkmamıştır.

Nuri Tarihi, yayımlandığı 2015 yılı sonlarından itibaren ulusal ve uluslararası alanda araştırma ve yayın yapan pek çok bilim insanı tarafından incelenmiş, eserlerinde kaynak olarak kullanılmış ve referans gösterilmiştir. Bu ilginin farkında olmayan Sarıkaya, *Nuri Tarihi* hakkında *Belleten*'de (Artuç, 2017) yayımlanan tanıtım yazısını bile görememiştir.

Sarıkaya'nın muhtaç olduğu şey, kendisine verilen "Nuri Tarihi neşirini eleştir" görevi dışında, şayet tenkit alanında yazılara devam edecekse eleştiri erbabının çalışmalarını dikkatlice okuması ve çok çaba sarf etmesidir.

Özetlersek; Sarıkaya'nın ".....Bazı Mülâhazalar" başlıklı yazısı, bir tenkit yazısı değildir. Hesâbî bir çabanın ürünüdür; "niye ben/biz, şu ya da bu yapmadı da bu yaptı" nın itirafıdır. Metin neşri hiç kimsenin tekelinde değildir, kendine güvenen herkese açık bir alandır. Beşerî hiçbir çaba, hiçbir eser, kusurlardan ari ve beri olmadı, olamayacaktır. Bu evrensel hüküm, Sarıkaya ve üstatları için de geçerlidir.

Kaynakça

- Artuç, N. (2017). Vak'anüvis Halil Nuri Bey, Nûrî Tarihi, (Yayına Haz. Seydi Vakkas Toprak). Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2015. *Belleten*, 292, 1031-2036.
- Babinger, F. (1992). *Osmanlı tarihi yazarları ve eserleri* (Coşkun Üçok, Terc.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Göyünç, N. (1999). Hüseyin Paşa, Küçük. *İslâm Ansiklopedisi*, 19, (s. 6-8). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- İpşirli, M. (1997). Nuri Tarihi. *İslam Ansiklopedisi*. 15, (s. 321-323). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kütükoğlu, M. S. (1991). *Tarih araştırmalarında usûl*. İstanbul: Kubbealtı.
- Mehmed Süreyyâ. (tarih yok). *Sicill-i 'Osmânî yâhûd tezkire-i meşâhir-i Osmâniyye*, IV. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Sarıkaya, H. (2018). Vakanüvis Halil Nûrî Bey ve târîh'inin neşri üzerine bazı mülâhazalar. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 51, 419-457.
- Toprak, S. V. (2013) Bir Osmanlı vakanüvisi ve mezartaşı kitabesi. *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, 3, 51-63.
- Vak'anüvis Halil Nuri Bey. (2015). *Nûrî tarihi*. (S. V. Toprak, Yay. haz.). Ankara: Türk Tarih Kurumu.